

UTRPENÍ AUTORŮ, JEJICHŽ PŘÍBĚHY BYLY PŘEVYPRÁVĚNÉ

(Richard Jan Hons, srpen 2022)

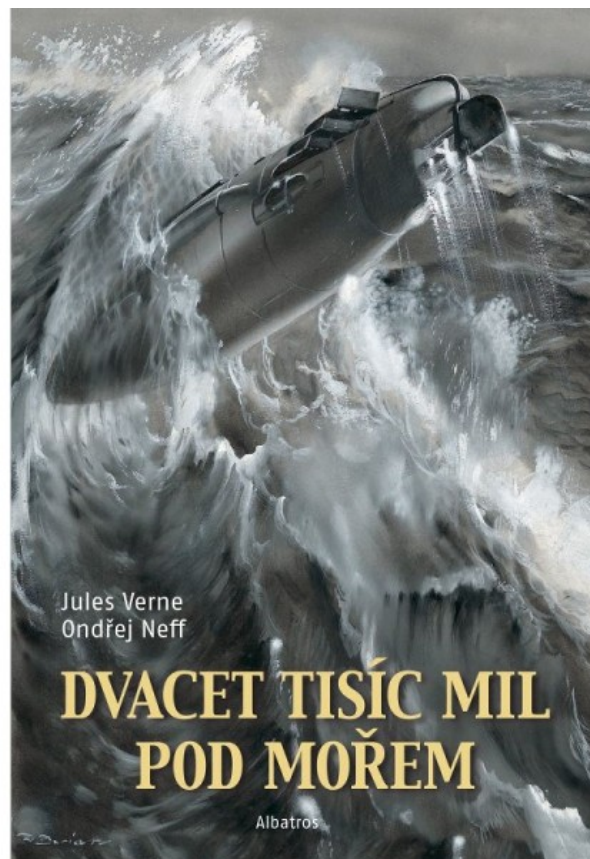
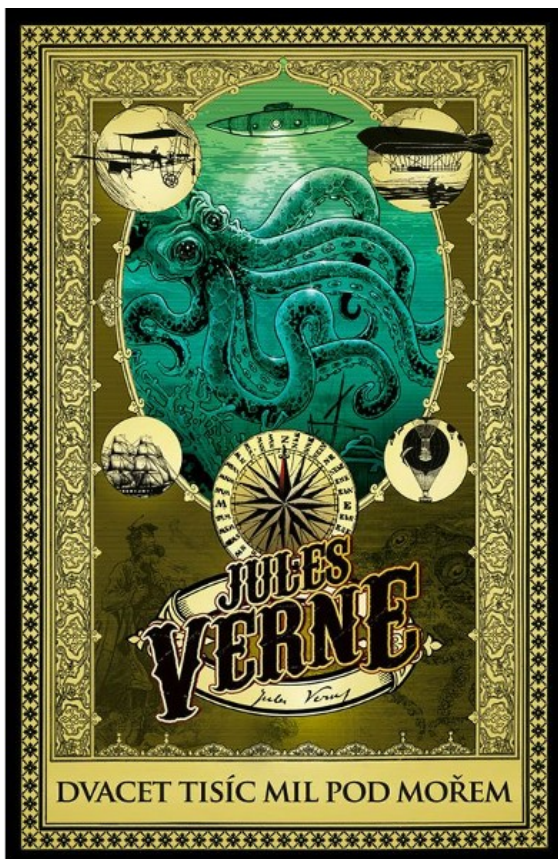
Jako kluk jsem si s nadšením přečetl příběh Robinsona Crusoa, který mistrovsky sepsal Daniel Defoe. Bylo to starší vydání, jež jsme měli doma v knihovně. O něco později se mi dostala do rukou i knížka, v níž původní příběh pro mládež převyprávěl František Pleva. Po jejím přečtení jsem pochopil účel této nové verze. Tehdy to tady všechno řídili komunističtí soudruzi. Původní dílo se jim moc nelíbilo, protože obsahuje mnoho pasáží, v nichž hlavní hrdina, Robison Crusoe, v duchu hovoří s Bohem, obrací se na Boha a přemýšlí o Bohu. To se pochopitelně přičilo ateismu, který tehdejší mocipáni ve společnosti propagovali. Asi jim vadily i další věci – těžko říci. Bylo to ale významné dílo světové literatury, kterého se pravděpodobně nechtěli úplně vzdát. Jak jej tedy lidem zprostředkovat? Nabízelo se šalamounské řešení – místo původní klasické verze vydat optimalizovaný příběh převyprávěný nějakým spolehlivým autorem. Tím se shodou okolností stal J. V. Pleva. Vše s cílem aby se vlk nažral a koza zůstala celá. Ale zůstala opravdu ta koza celá? Co se vlastně stalo s tou původní kozou? Je to pořád ona? Na tyto vtíravé otázky si jistě bude schopný každý sám odpovědět, když si přečte původní příběh od Daniela Defoa a pak přelouská i jeho novodobou mutaci od Plevy.

Od té doby jsem přečetl hodně knížek, dobrých i méně dobrých. Některé jsem začal číst, ale odložil nedočtené, protože se mi nelíbily. Tak to asi bývá u většiny čtenářů. Nutno dodat, že to všechno byly původní příběhy, žádné převyprávění.

Svého času jsem se ale dozvěděl o převyprávění některých románů Julese Verne Ondřejem Neffem. Aby bylo jasno, Verne se zapsal zlatým písmem do knihotéky mého dětství. Přečetl jsem od něj tehdy hromadu knížek. Některé byly naprosto vynikající - *par excellence*, jiné se mi tak úplně nelíbily, ale při tom množství příběhů, jež Verne napsal, se tomu nelze divit. Ne všechno se povede na sto procent. Tak to zkrátka bývá. Za jeho špičková díla považuji třeba „Tajuplný ostrov“, „Dvacet tisíc mil pod mořem“, „Dobrodružství tří Rusů a tří Angličanů v Jižní Africe“ nebo „Cestu do středu země“. Jsou to knihy, po kterých klidně sáhnou i dnes, když se chci odreagovat a spravit si náladu.

Ondřej Neff je velice plodný současný spisovatel. Sám jsem od něj něco málo přečetl a občas si poslechnu i nějaký rozhovor s ním. Neff ovšem kromě toho převyprávěl několik Verneových románů. Jestli se nepletu, tak dosud asi osm. To je dost! O výpravné vydání se postaralo nakladatelství Albatros a využilo originální ilustrace Zdeňka Buriana. Na obalu je jako autor uveden nejprve Jules Verne a pod ním Ondřej Neff.

Pozměňování původních děl ze zásady nemám rád a považuji je za znásilňování autorů, kteří se již nemohou bránit. Na druhou stranu jsem byl zvědavý, jak to svoje převyprávění pan Neff pojal. Jestli příběh a jeho duch zůstaly zachovány a on se spokojil se zjednodušením a převedením do modernějšího jazyka nebo provedl hlubší zářez. Rozhodl jsem se tedy jedno převyprávění přečíst. No, odhodlával jsem se k tomu smělému činu dost dlouho, ale nakonec jsem si v knihovně půjčil Neffem převyprávěných „Dvacet tisíc mil pod mořem“ a pustil se do čtení.

Vlevo obálka jednoho z českých vydání Vernova románu „Dvacet tisíc mil pod mořem“, vpravo pak obálka přepracované mutace od O. Neffa.

Rychle se potvrdily moje obavy. Děj byl těžce pozměněn! Z původní stavby nezůstal kámen na kameni. A co je nejhorší, původní duch z přepracované knížky vyvanul! Jsem přesvědčený, že kdo si nepřečte původní dílo, ale pouze toto „přepracování“ a vezme jej za bernou minci, získá o příběhu a i o samotném Vernovi zcestný dojem. Zkrátka čtenář bude zmaten a ošálen, ať již se mu nová mutace bude líbit nebo ne.

Mohu se pouze ptát, proč takové útoky na klasiky světové literatury? V tomto případě je to Neffův příběh, nikoliv Vernův. Proč mu tedy nedal jiný, originální název, postavám jiná jména a hrdě se nepodepsal a Vernovo jméno nevynechal? Uvedení noticky, že se inspiroval Vernovým příběhem by naprosto stačilo. Pak by bylo vše v pořádku, takříkajíc „košer“.

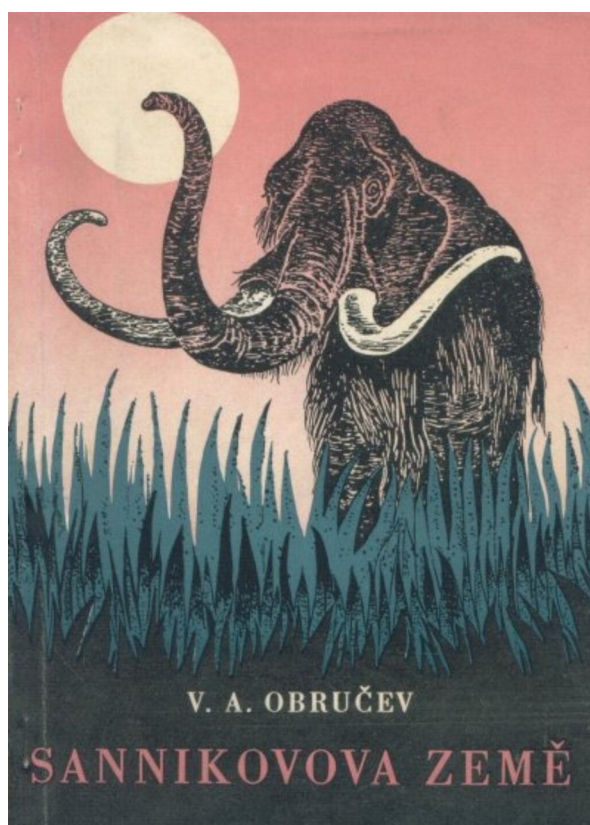
Představme si, že Verne, ale i další autoři, kteří se stali obětí moderních přepracování, se tam odněkud shora mohou dívat na to, co se děje s jejich díly. A mohou to pouze bezmocně sledovat, ale nemohou s tím nic dělat, nemohou se ohradit, nemohou pozvednout hlas proti takovému zacházení. Já si myslím, že neskonale trpí! Ještě štěstí, že takových přepracování klasiků je vcelku málo – alespoň myslím. Vyprávějme to ale těm, kteří měli tu smůlu a jejich díla byla tímto způsobem znásilněna!

To, že díla velikanů světové literatury inspiroují následující spisovatelské generace k vlastním počínům je skutečnost a je to pochopitelné. Ostatně tak tomu bylo vždy. Je ovšem možné tuto inspiraci zhmotnit slušně, kutivovaně, bez páchání literárního násilí a bez matení čtenářů. Nádherným příkladem může být Vladimír Afanasjevič Obručev, významný ruský geolog, geograf, ale také autor vědeckofantastických, dobrodružných a cestopisných knih. Bezsporně jej ovlivnilo

Vernovo dílo, zejména „Cesta do středu Země“, stejně jako „Ztracený svět“ od A. C. Doylea. Obě knihy jej uchvátily, ale jakožto geolog k nim měl i své výhrady. Inspirovaly jej k napsání románů „Plutónie“ a „Sannikovova země“.

„Plutónie“ vychází z teorie, že Země je dutá. Do jejího nitra se shodou okolností dostane polární vědecká výprava. Dutina je osvětlována a ohřívána červenavým Plutónem, jakýmsi malým Sluncem situovaným uprostřed dutiny. Při své cestě po vnitřním povrchu procházejí členové expedice zónami odpovídajícími minulým geologickým epochám s tehdejší faunou a flórou.

Originální zápletku na podobné téma má i román „Sannikovova země“. Opět se jedná o vědeckou expedici, která tentokrát pátrá po tajemném ostrově v Arktidě. Jejich snaha je korunovaná úspěchem. Nalézají ostrov se sopečnou aktivitou, která na něm způsobuje teplé mikroklima uprostřed věčného ledu a sněhu. Na tomto odloučeném a nedostupném místě přežívají mamuti, srstnatí nosorožci a další zvířata i rostliny jinde dávno vyhynuté. Výzkumníci zde narazí na národ Onkilonů, kteří sem byli kdysi vyhnáni ze Sibíře a teď zde vedou život na úrovni doby kamenné.

Obálka českého vydání Obručevova románu „Sannikovova země“.

O Obručevových vědeckofantastických knížkách je u nás dneska jen malé povědomí, ale kdo má tento žánr v oblibě, vřele doporučuji k přečtení.

Abych vše uzavřel, vrátím se k jádru pudla, tedy k převypravování klasických děl, které považuji za nešvar. Častým odůvodněním nebo ospravedlněním takových počínů bývá argument, že původní díla bývají rozvláčná, popisná, málo akční. Asi pro někoho jsou. Ale je to důvod? Odpovím si sám: „Pro mě to žádný důvod není a myslím si, že by neměl být pro nikoho, kdo má ke klasikům alespoň špetku respektu a úcty.“ Rozhodně si ale nemyslím, že by pozměňování a znásilňování

klasických děl vymizelo. Tomu se nedá zabránit. Člověk může pouze takové knihy ignorovat a slovně se od nich distancovat tak, jako jsem se pokusil v tomto článku. Možná někteří spisovatelé prohlédnou a dojdou k poznání, že je lepší zůstat sám sebou a nestydět se za to. Že není potřeba se zaštit'ovat slavnými klasiky, deformovat jejich příběhy k nepoznání a působit jim utrpení na onom světě.

